

4. Захожай К., Рудик Н., Сивульська Н. Митне регулювання в Україні у довоєнний та воєнний періоди. Проблеми економіки. 2024. Т. 1, № 59. С. 112–120. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2024-1_0-pages-112_120.pdf.

Литвиненко І.

«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 2 курс

Славкова А.

к.е.н., професор кафедри фінансів ім. В. Федосова

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ОПОДАТКУВАННЯ КРИПТОВАЛЮТ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У контексті трансформації глобальної економіки криптовалют більше не є маргінальним чи епізодичним явищем. Нині вони функціонують як повноцінні інструменти інвестування, накопичення капіталу та здійснення міжнародних розрахунків, інтегруючись у структуру світової фінансової системи. Проте цифровізація фінансового середовища не лише відкриває нові горизонти можливостей, а й породжує безпрецедентні виклики для податкових систем суверенних держав.

Ключовою проблемою залишається відсутність уніфікованого правового визначення криптовалют. У різних юрисдикціях цифрові активи кваліфікуються як валюта, товар, цінний папір або навіть як об'єкт інтелектуальної власності [1, с.3]. Така розпорошеність нормативних підходів створює серйозні колізії у сфері фіскального регулювання, спричиняючи податковий арбітраж, посилюючи конкуренцію між державами за мобільні капітали та ускладнюючи забезпечення податкової справедливості на глобальному рівні.

Не менш гострою є проблема адекватної оцінки податкової бази в умовах високої волатильності криптовалютних ринків. Відсутність єдиної методики оцінювання призводить до серйозних викривлень у визначенні об'єкта оподаткування, ускладнює податкове адміністрування й провокує численні юридичні конфлікти між суб'єктами оподаткування та контролюючими органами [2, с.5]. Особливу небезпеку становлять спекулятивні коливання вартості криптоактивів, які створюють передумови для маніпуляцій податковими зобов'язаннями.

Окрему групу проблем формує класифікація доходів, генерованих через криптовалютні технології. Зокрема, питання податкової інтерпретації майнінгу, стейкінгу, DeFi-активності та операцій із токенизованими активами вимагають не просто нормативної адаптації, а фундаментальної концептуалізації їх економічної природи [4, с.6]. Без належного наукового осмислення цих фінансових явищ існує ризик виникнення прогалин у правовому полі, що унеможливить ефективне оподаткування нових фінансових інструментів.

Транскордонний характер криптовалютних операцій, їхня децентралізована природа та високий рівень анонімності ускладнюють роботу фіскальних адміністрацій. Відсутність дієвого механізму

міжнародного обміну податковою інформацією відкриває нові канали для ухилення від сплати податків, сприяючи ерозії національних податкових баз і поглиблюючи глобальні дисбаланси.

У відповідь на ці виклики актуалізується низка стратегічних заходів. Передусім необхідною є розробка єдиної міжнародної типології криптоактивів із чітким розмежуванням їх функціональних характеристик. Стандартизоване трактування криптовалют як засобів платежу, інвестиційних активів або інших економічних категорій дозволить мінімізувати правові невизначеності та уніфікувати підходи до оподаткування.

Другим важливим завданням є створення єдиної методики оцінки податкової бази криптовалютних операцій. Використання середньозважених ринкових цін за визначений часовий період або інтеграція блокчейн-даних у фіскальні облікові системи [3, с.7] забезпечить об'єктивність фінансових оцінок і сприятиме мінімізації ризиків податкового шахрайства.

Стосовно класифікації доходів, доцільним є закріплення в законодавстві диференційованого підходу: доходи від майнінгу слід кваліфікувати як підприємницький дохід, результати стейкінгу – як процентні доходи, а прибутки від участі у DeFi-протоколах – як інвестиційні доходи зі складною багаторівневою структурою оподаткування.

Ще одним стратегічним вектором є розбудова глобальної системи автоматизованого обміну податковою інформацією щодо криптоактивів. У цьому аспекті особливого значення набуває впровадження положень Директиви DAC8, яка була затверджена Європейським Союзом у 2023 році [5]. Відповідно до цієї директиви, встановлюється обов'язковий механізм автоматичного обміну інформацією про криптоактиви між податковими органами країн-членів ЄС.

Згідно з Директивою DAC8, провайдери криптопослуг зобов'язані збирати та надавати фіскальним органам детальну інформацію про своїх клієнтів, їхні транзакції, обсяги та вартість активів. Важливим елементом нової системи стане створення загальноєвропейського реєстру операторів криптоактивів (Cryptoasset Operator Register), який забезпечить централізований облік усіх легальних постачальників послуг у сфері віртуальних активів. Але попри потенційні переваги, Директива DAC8 викликає низку обґрунтованих критичних зауважень. По-перше, її суворі вимоги до збору даних провайдерами криптопослуг створюють суттєве адміністративне навантаження, особливо для невеликих компаній та стартапів, що може стримувати інновації у сфері блокчейн-технологій. По-друге, положення щодо звітування про транзакції понад 50 000 євро в рік викликають занепокоєння з точки зору конфіденційності та збереження персональних даних користувачів. Крім того, через відсутність глобального узгодження ці правила можуть спричинити витіснення криптоактивів у юрисдикції з менш суворим регулюванням, знижуючи ефективність

фіскального контролю в межах ЄС. Це, у свою чергу, підриває заявлену мету Директиви — забезпечення прозорості та справедливого оподаткування цифрових активів [6].

Анонімні криптовалюти, такі як Monero, становлять особливу складність для податкових адміністрацій. На відміну від більш прозорих блокчейнів, транзакції в Monero є конфіденційними за замовчуванням, що унеможливорює ефективне відстеження руху коштів. Така особливість не лише ускладнює визначення податкової бази, а й створює зручні умови для ухилення від сплати податків та фінансування нелегальної діяльності. Відсутність прозорості обмежує дієвість навіть автоматизованих механізмів обміну податковою інформацією. Вчені наголошують, що без глобального нормативного узгодження та технологічних інструментів ідентифікації користувачів анонімних криптовалют зусилля з фіскалізації цифрової економіки залишаються обмежено ефективними.

Особливої уваги заслуговує також оподаткування невзаємозамінних токенів (NFT), які останніми роками набули значного поширення у сфері цифрового мистецтва, ігрової індустрії та фінансових інструментів. Проблематика полягає в неоднозначності трактування NFT у податковому праві — залежно від контексту їх можуть класифікувати як цифрові товари, нематеріальні активи або навіть інвестиційні об'єкти. Крім того, суттєвим викликом є динамічна зміна вартості NFT та відсутність єдиної системи звітності для операцій з ними. Такі умови створюють прогалини у фіскальному контролі й підвищують ризик ухилення від оподаткування. Вчені відзначають необхідність розробки спеціалізованих податкових механізмів для NFT, які враховували б їхню унікальність, відсутність ліквідності та високий ступінь спекулятивності [7].

Окрім цього, сучасні податкові адміністрації повинні інвестувати у розвиток технологічної інфраструктури для моніторингу цифрових транзакцій, активно використовуючи аналітику великих даних, алгоритми машинного навчання та інструменти блокчейн-розвідки. Лише шляхом застосування інноваційних технологій можна ефективно виявляти податкові ризики й запобігати порушенням у сфері цифрової економіки.

Варто зазначити, що й Україна робить впевнені кроки у напрямку врегулювання оподаткування криптовалют. З 2024 року в країні запроваджено законодавчу базу для оподаткування віртуальних активів. Відповідно до Закону України "Про віртуальні активи" та змін до Податкового кодексу, операції з криптоактивами оподатковуються податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18% від прибутку, а також військовим збором у розмірі 5%. Для юридичних осіб застосовується загальна ставка податку на прибуток 18%. Таким чином, Україна долучається до глобальних тенденцій легалізації та фіскалізації криптовалютного ринку, створюючи прозорі умови для учасників цифрової економіки [8].

Отже, регулювання оподаткування криптовалютних активів постає не просто як елемент фіскальної політики, а як стратегічний інструмент формування нової архітектури глобальної економіки. Лише за умов системності, інноваційності та міжнародної узгодженості дій національних урядів та міжнародних інституцій можлива ефективна адаптація світової фінансової системи до викликів криптовалютної епохи.

Література:

1. Yalaman G. Ö., Yildirim H. Cryptocurrency and Tax Regulation: Global Challenges for Tax Administration. Contributions to Economics, in: Umit Hacıoglu (ed.), Blockchain Economics and Financial Market Innovation, chapter 0, pages 407-422, Springer, 2019. URL: https://ideas.repec.org/h/spr/conchp/978-3-030-25275-5_20.html
2. Nguyen A. Q. The Mysteries of NFT Taxation and the Problem of Crypto Asset Tax Evasion. SMU Sci. & Tech. L. Rev. 25, 323, 2022. URL: <https://doi.org/10.25172/smustlr.25.2.8>
3. Solodan K. Legal Regulation Of Cryptocurrency Taxation In European Countries. European Journal of Law and Public Administration. Volume 6, Issue 1, pp. 64-74, 2019. URL: <https://doi.org/10.18662/eljpa/64>
4. Basson R. An analysis of issues relating to the taxation of cryptocurrencies as financial instruments. Journal of Economic and Financial Sciences 13(1), a487, 2020. URL: <https://doi.org/10.4102/jef.v13i1.487>
5. Peláez-Repiso A., Sánchez-Núñez P., García Calvente Y. Tax Regulation on Blockchain and Cryptocurrency: The Implications for Open Innovation. Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity, 7(1), 98, 2021. URL: <https://doi.org/10.3390/joitmc7010098>
6. Council of the European Union. Directive amending Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation (DAC8), 2023. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10215-2023-INIT/en/pdf>
7. Nguyen A. Q. The Mysteries of NFT Taxation and the Problem of Crypto Asset Tax Evasion. SMU Sci. & Tech. L. Rev. 25, 323, 2022. URL: <https://doi.org/10.25172/smustlr.25.2.8>
8. Міністерство цифрової трансформації України. Оподаткування операцій з віртуальними активами, 2024. URL: <https://surli.cc/cuozsy>

Лісовець С., Журавська А.

«Підприємництво та торгівля», 1 курс

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., доцент кафедри фінансів ім. В. Федосова Жибер Т.*

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ НА МИТНІ НАДХОДЖЕННЯ УКРАЇНИ

З огляду на глибокі потрясіння, спричинені повномасштабним військовим конфліктом, що розхитали економічну, політичну та суспільну рівновагу, митна політика країни зазнала суттєвих трансформацій, спрямованих на адаптацію до нових економічних реалій та забезпечення стабільності державного бюджету [1]. Війна стала причиною значного скорочення митних надходжень, які до її початку відігравали ключову роль у формуванні доходної частини бюджету країни, а також призвела до суттєвих змін у структурі зовнішньої торгівлі. Ввізне та вивізне мито, які традиційно виконували фіскальну функцію, набули додаткового значення як інструменти